

FR. ŠTINGL:

FRANTIŠEK SUŠIL.

ČEŠKEMU BUDITELJU, DUHOVNIKU, PESNIKU IN UČENJAKU K STOLETNICI.¹⁾

„He most lives who thinks
most, feels the noblest, acts
the best.“ Bayley.

o cesarskem ukazu z dne 6. decembra 1774 je bil češki jezik izključen iz vsega javnega življenja. A po cesarski naredbi z dne 23. avgusta l. 1816. so češčino zopet uvedli v gimnazije; kot politični uradniki se zopet sprejemajo pred vsem možje, ki so češčine zmožni. V le-teh štiridesetih letih je vzrastlo novo slovstvo, na književno torišče so vstopili „vlastenci“ (rodoljubi), katerih edini cilj je bil znova zbuditi češki jezik in češko književnost.

Vzroki tega nenavadnega pojava so razni. Glavni vzrok je dušno gibanje v zahodni Evropi, ki ga je povzročila francoska revolucija, romantizem in čimbolj rastoča slovanska zavest, ki so jo na začetku XIX. in h koncu XVIII. stoletja razširjevali ruski vojaki, ki so se z avstrijskimi vred borili zoper Francoze.

Prebujenje češkega naroda in prerojenje češke književnosti popisujejo nekateri zgodovinarji kakor nekaj čudež. Ako razmotrimo vse razmere in okolnosti, v katerih je takrat živel češki narod, je njegovo probujenje v resnici izredno. Saj je sam Dobrovský, „očak slavistike“ (1753—1829) smatral češko književnost in češki jezik za mrtva; zakaj ni mogel verjeti, da bi se češka književnost in češki jezik mogla kdaj zopet obuditi k življenju v tem obsegu, v kakršnem sta bila

za dobe cesarja Rudolfa in v kakršnem so se za Dobrovskega razvijale n. pr. francoska, angleška, nemška ali pa ruska in poljska književnost. Zato je tudi vse poizkuse za prebujenje češke književnosti imenoval nespametne. Pozneje ga ni presenetila razdelitev Poljske. „Periit gloria nostra, vestra; doleo“, je pisal Poljakom z resignacijo. Na Dobrovskega niso vplivale trume ruskih polkov, za njega in za njegove sovrstnike je bilo češko slovstvo — „mrtvo rojeno dete“; zato je pisal svoja znanstvena dela v nemškem ali latinskem jeziku. Češki jezik je proučeval tako hladno, kakor mrtvo staroslovenščino. Dobrovský ni čutil, da se v žilah mrliča še pretaka kri, da bije v prsih še srce.

Drugačni so pa bili mlajši češki rodoljubi, ki so se rodili v čeških „chaloupkách“ (hišicah), ki so živeli med ljudstvom. Ko so slišali, kako se Nemci in Španci vojskujejo zoper ošabnega Korzičana v imenu domovine in naroda, niso mogli ostati tako resignirani in vdani v voljo usode, kakor Dobrovský in njegovi sovrstniki. (Puchmayer, Nejedlý.) Pri Napoleonu so videli, koliko premore krepak in odločen posameznik. Evropa, ki je dozdej živela le na zahodu, je videla naenkrat, kako se je vzdignil na vzhodu nov slovanski svet — in pogled na le-to orjaško oblast, ki sega od Balta do Kamčatke, od Krima do Ledenege morja, je polnil takratne češke „vlastence“ z zavestjo in z navdušenjem, ki sta se treznemu in mlačnemu Dobrovškemu zdeli brezpametno sanjarstvo. Delovanje Dobrovskega je zoper njegovo voljo in proti njegovemu namenu

¹⁾ Primeri: Písemnictví české slovem i obrazem. Napsal dr. V. Flajšhans. „Obzor“ iz l. 1904. „Vlast“ iz l. 1904. „Nový Život“ iz l. 1904. František Sušil. Životopisný nástin. Sepsal dr. Vychodil.

podpiralo to navdušenje. Mislili so si, da narod tisočletne omike, ki zavzema v Evropi in v Aziji skoraj polovico omikanega sveta, v katerega deželah solnce ne zahaja, ne bo dovolil, da bi njegova zahodna veja usehnila in ne vzrastla tako, kakor druge! Mi sami smo krivi — tako nekako so pisali takratni „vlastenci“ — ako ni češkega slovstva; treba ga je ustvariti; ako ni besedi, jih je treba skovati; ako ni šol, jih je treba ustanoviti. Če so v čeških uradih in šolah nastavljeni tujci, je to le zloraba, ki se mora umekniti pravemu redu. Čeh je na Češkem doma, on je pravi sin in dedič češke dežele.

Tako je nastala nova, veselejša doba na Češkem, ki se imenuje „doba předbřeznová“ (pred marcem), ker 13. marca (března) 1848 se je prvič po stoletjih zopet javno sešlo češko ljudstvo, da bi se posvetovalo o svojih željah in pritožbah. Dobrovský in njegovi sovrstniki so še rabili skoraj izključno nemščino in latinščino; v dobi „předbřeznovi“ so si pa pravi češki rodoljubi šteli v dolžnost koristiti narodu samo z materinskim jezikom. Rodoljubi v dobi Dobrovskega se niso razločevali po rodu: Nmec Ungar in Čeh Dlaba sta skupno preiskavala češki jezik in njegovo književnost; plemenitniki iz ponemčenih rodov so se s trudom učili jezika svojih prednikov. In delovanje le-teh požrtvovavnih višjih krogov, katerim je v prvi vrsti šlo za blagor skupne domovine, za katero sta enakopravno delovala češki omikanec in ponemčeni aristokrat, je zgodaj povzročilo prepričanje, da je Češka samo za Čeha. In ko se je to prepričanje razširilo, je odklenkalo nemškemu in latinskemu slovstvu na Češkem. Vsak omikanec si je štel v sveto dolžnost, da piše le v češkem jeziku. Odlični zastopniki „předbřeznove dobe“ so: Jungmann, Šafařík, Kollár, Hanka in Čelakovský.

V „dobi předbřeznovi“ se je svoje narodnosti zavedalo samo nekoliko malo omikancev. „Vlastenci“, kakor so jih drugi posmehljivo imenovali, so se sicer trudili prebuditi tudi ponemčeno meščanstvo, uradništvo in podjarmljeno kmetiško ljudstvo, ali

vsi naponi niso imeli veliko uspeha. Prebudili so se samo duhovniki, učitelji in dijaki. Posamezniki iz drugih slojev niso bili organizirani, niso se zavedali svoje moči. Kako trdo je spalo prсто ljudstvo, pričajo pomembni verzi nemškega pesnika A. Meissnerja (1822—1885), ki opevajoč leta 1846. Žižko (kakor Ebert Vlasto, Grillparzer Libušo), sklepa svojo pesem s temi-le besedami:

„Das ist schon lang! Ob Starke und Verwaiste
Aufgeht ein neues, hohes Morgenroth
Und Böhmen sind noch Waisen; von dem Geiste
Der Vorzeit kaum, dass noch ein Funke loht,
Indem die Fremden an den Tisch gekommen,
Lebt nur der Böhm in eig'nem Haus als Knecht,
Ein armer Waise, dem die Zeit genommen
Sein letztes Erb — — — — —
— — — — —
Nach solchen Tagen, wie sie dir geworden,
Erwacht kein Volk zu vollem Leben mehr!

Ko je pa prišlo l. 1848. z gesli o politični svobodi, o prostosti tiska in mnenja, o postavodajavni moči ljudstva itd., se je v nekoliko mesecih pokazal češki narod v presenečenje celega sveta v vrsti ostalih. Trud „vlastencev“ vendar ni bil zaman. L. 1848. je bil češki narod že pripravljen. Kako so bili Nemci presenečeni, ko je v enem tednu l. 1848. Praga naenkrat postala češka! Češki jezik se je glasil po ulicah; s ponosom so nosili trobojnice. Mahoma so vzrastle češke družine, češke tvrdke, in v Pragi se je celó zbral slovanski shod — — —

Dobo, katero sem ravnokar opisal, imenujejo nekateri češki slovstveni zgodovinarji „vlastenecko dobo“ (rodoljubno dobo) v češki književnosti... In po vsej pravici. Zakaj pisatelji te dobe so z idejo rodoljubne ljubezni tisoče Čehov prebudili in druge tisoče krepili in navduševali. Oni so nabrali narodne pesmi in v istem duhu so ustvarili njih neumrjoče odmeve (Čelakovský), subjektivizmu Byronovemu so odprli češke meje, odgojili so češke brave, naučili narod zopet čitati; ustanovili so podlago za češko dramo in mladiko češke družabne in zgodovinske pripovedi so razvili v bogat cvet. Pisatelji-rodoljubi te dobe so živeli z narodom in

se ž njim čutili, podpirali so ga in ga tolažili ter tako bistveno pripomogli, da se mu je utrdil obstanek. Po potih lepote so ga peljali kvišku in do zmage.

Odličen zastopnik „vlastenecke dobe“ v češki književnosti je tudi František Sušil, katerega rojstno stoletnico so lani Čehi slovesno obhajali zlasti na Moravskem. Iz teh slavnosti se je videlo, da ljubezen do duhovnika-pisatelja in njegov pomen v krogu pravih omikancev dozda še nista izginila, dasi je od dneva njegovega rojstva minilo že celo stoletje. Sušil je bil preprost katoliški duhovnik, mož iz ljudstva, a navdušen pisatelj, katerega ime žari in bo žarelo tudi v prihodnje nad črnimi meglami pozabljivosti, pod katerimi je izginilo ime marsikaterega slavnega učenjaka in pisatelja, katerega življenje in delovanje ni bilo enako posvečeno službi večne resnice.

* * *

Fr. Sušil se je rodil dne 14. junija 1804 v Novem Rousinovu pri Brnu. Njegovi stariši so bili Fabijan Sušil in Terezija rojena Pospíšil. Oče Sušilov je bil najprej najemnik gostivnice, pozneje pa posestnik. Starši Sušilovi so bili zelo pobožni in obenem rodoljubni. O očetu Fabijanu se pripoveduje, da se je trudil, da bi se v občinskem odboru, katerega so imeli s polovico Nemci v rokah, uradovalo češko. Tudi vsaka češka knjiga je bila v Sušilovi družini vsakokrat dobro došla. Mati Sušilova je bila odločna in stroga ženska, poleg tega pa nežna in čuvstvena. V duhu njene narave so bili vsi otroci vzgojeni. Enega dogodka, ki dokazuje strogost njegove matere, se je Sušil večkrat spominjal. Ko je začel hoditi v šolo, se je potepal enkrat okoli z drugimi fanti, namesto da bi šel v šolo. Ko je mati to izvedela, je privezala ljubega Františka na vrv in ga je tako peljala v šolo.

V domači šoli se je Sušil učil tudi petja in glasbe, kar mu je pozneje prav prišlo pri nabiranju narodnih pesmi. Doma se je tudi pripravljaj za latinske šole; učil ga je domači kaplan Fr. Pospíšil, materini brat.

L. 1819. je bil sprejet v četrti nemški gimnazijski razred pri piaristih v Kromerizu, kjer je bil tri leta. Izmed učiteljev je na njega največ vplival o. Placid Horn, ki se je odlikoval po svojih literarnih vednostih in je bil delaven v pesništvu in v kritiki. V proučevanju slovstva se je oklenil Herderja in postal častivec narodnega pesništva. Vsled tedanjega učnega reda in po svoji osebni naklonjenosti je izpodbujal svoje učence k pesništvu. Sušil, ki je bil že v Kromerizu znan kot dober Slovan in poznavavec češčine, je rad ubogal svojega učitelja ter marljivo zlagal pesmi. V Kromerizu je Sušil pokazal, kako trdno podlago narodne zavesti je dobil od doma. Sušilov življenjepisec M. Procházka piše o tem: „Dasi je v Kromerizu vladala popolna narodna temota in se nihče ni zavedal češke narodnosti, je imel vendar Sušil, ki v šoli ni slišal niti češke besedice, že takrat popolno zavest, da je Slovan, in sicer češki Slovan. Te zavesti ni bilo takrat sploh nikjer na Moravskem.“

Iz Kromeriza je šel Sušil v Brno na modroslovno učilišče (sedaj 7. in 8. gimnazijski razred), kjer je marljivo nadaljeval proučevanje klasičnih jezikov; največ in najrajši je čital Platona in Ovidija. L. 1823. je vstopil v brnsko bogoslovnico, kjer se je zlasti bavil s proučevanjem „Sv. pisma“ in semitskih jezikov.

V tisti dobi, ko je Sušil študiral v Brnu, so delali na Češkem zelo vneto za narodno prebujenje. Jungmann in Palacký sta razvila neprecenljivo delavnost. L. 1824. je zažarela Kollárjeva „Slavy dcera“ in narodno prerojenje se je širilo čimdalje bolj. Na Moravskem „pa je še vse dremalo“ — kakor je pisal l. 1837. pesnik Chmelenský iz Olomuca Palackemu. Samo posamezni duhovniki so zasledovali z veseljem narodno gibanje na Češkem. Tak mož je bil v Brnu duhovnik Dominik Kinský, poprej profesor modroslovja in zgodovine. H Kinskemu je Sušila pripeljal njegov že omenjeni stric Fr. Pospíšil. Kinský je postal iskren pisatelj Sušilov in mu je pomagal izpopolnjevati literarne študije; zlasti je popravljaj in likal

Sušilove pesmi, „veseleč se, da se je tudi na Moravskem pokazal pesnik, ki bo enkrat dika češkega Parnasa.“ Pri Kinskem se je Sušil seznanil tudi z Vincencijem Ziakom, ki je bil dober poznavavec laškega in latinskega jezika. V. Ziak je hotel slovaščino združiti s češčino po posebno sestavljenem glasoslovju in oblikoslovju. Kinský je Ziaku nasprotoval, Sušil pa je verjel, da je to mogoče, in od tiste dobe mu je ostala nekakšna naklonjenost do neologizmov, ki so kazili njegove drugače lepe pesmi.

L. 1827. je postal Sušil duhovnik. Prvo in skoraj zadnje torišče njegovega delovanja so bile Olbramovice, takrat nemško-češka župnija pri Krumlovu, kjer je deloval devet let. Bil je priljubljen pri Nemcih in Čehih, dasi svojega češkega mišljenja nikoli ni zatajil. Kako je Sušil deloval in s čem se je pečal ob prostem času, nam priča nov obrat v njegovem življenju l. 1837. V brnski bogoslovnici je bila razpisana profesura „Nove zaveze“; med drugimi imenitnimi prosivci je bil tudi vaški kaplan Fr. Sušil vsled želje svojega prijatelja T. Procházke, ki je poznal njegovo učenost in skromnost. Izkušnjo je Sušil napravil prav častno tako, da je bila komisija presenečena po njegovi obsežni vednosti. L. 1837. ga je škof Ginal imenoval profesorjem biblijskih študij „Nove zaveze“ v brnski bogoslovnici. Tako je Sušil prišel na mesto, kjer mu je bilo mogoče razviti vse bogate darove svojega duha, da bi prinesli cerkvi in domovini stoteren sad. Učiteljsko službo je Sušil opravljal polnih 31 let. Njegovo življenje je bilo od tistega časa preprosto in enakomerno. V šolskem letu je deloval kot književnik in profesor, o počitnicah pa je nabiral narodne pesmi. Ali to enakomerno življenje je bilo samo okvir intenzivnega, vsestranskega dela, ki mora buditi naše občudovanje. Kakor piše Ignát Wurm v „Nov. Životu“, je delal Sušil vsak dan polnih 14 ur.

Kot profesor si je Sušil namah pridobil ljubezen učencev in svojih tovarišev. Poslušavcem je imponiral s svojo vedo in si je pridobil njih srca z vljudno dobrotljivostjo.

O Sušilovih predavanjih piše B. M. Kulda: „Včasih je Sušil govoril hitro kakor blisk; ako je poslušavec hotel vse razumeti, je moral biti zelo pazljiv. Besede so tekle zelo hitro. Sušil je imel vse, kar se more zahtevati od učitelja našega stoletja.“ Od svojih poslušavcev je zahteval natančno znanje „Sv. pisma“ in zato so se morali za vsako učno uro naučiti eno poglavje „Sv. pisma nove zaveze“ na pamet. Pri izkušnjah je bil zelo prizanesljiv in miren, toda k proučevanju „Sv. pisma“ je znal vedno izpodbujati kar najodločneje. VI. Šťastný, njegov učenec, navaja v 8. številki brnskega „Obzora“ (1904) ta-le izgled: Zgodilo se je nekoč, da neki poslušavec ni znal nekolikokrat naloženega poglavja „Gospod N.N.“, je rekel resnobno Sušil, „ali veste, kdo je bil sv. Servul? — Ne veste? Bom Vam povedal: Sv. Servul je bil berač; ni imel denarja za knjige, ki bi mu ne bile tudi nič koristile, ker ni znal čitati. Ali njegova duša je hrepenela po besedi Božji, po „Sv. pismu“. — Veste, kaj je storil? Od tega, kar je priberačil, je plačal moža, ki mu je čital „Sveto pismo“, tako dolgo, da je kmalu dobro poznal „Sv. pismo“ in je mogel poučevati druge. In Vi, gospod N. N., imate vse, česar potrebujete, ste študirani gospod, knjig imate dosti in ste zaradi tega tu, da bi se učili „Sv. pisma“, da bi ga mogli enkrat razlagati ljudstvu. Kako Vam bode“ — in glas Sušilov je postajal vedno strožji — „kadar boste enkrat stali pred nebeškim Sodnikom s sv. Servulom vred? Ali Vas ne bo sram — on berač, in Vi, bogoslovec, in ne marate za „Sv. pismo?“

V priznanje zaslug je darovala hvaležna duhovščina Sušilu l. 1852. dragocen kelih ob priliki 25letnice njegove učiteljske delavnosti. Istega leta je dobil ruski red sv. Ane II. vrste; l. 1864. je bil imenovan častnim kanonikom brnskega kapitlja in leto pozneje ga je dunajsko vseučilišče počastilo s častnim doktoratom bogoslovja. Ta dobro zaslužena odlikovanja so Sušila zelo veselila, a še bolj se je veselil, ko je videl, da njegova setev dobro uspeva med narodom in duhovščino.

Pri nabiranju narodnih pesmi l. 1853. se je Sušil prehladil, in od tiste dōbe je večkrat bolehal. L. 1868. je začel resnobno bolehati, tako da je po nasvetu zdravnikov odšel v kopel Bistrica pod Horstynom; ali zdravljenje mu ni več pomagalo. 31. majnika istega leta je izdihnil svojo plemenito dušo. Njegove telesne ostanke so pripeljali v Brno

in na hišo, kjer je umrl, so vzdali marmornato desko z napisom:

V domě tomto usnul v Pánu
31. května 1868.
František Sušil,
chlouba ¹⁾ Moravy — vzdo²⁾ba cirkve.

¹⁾ ponos. — ²⁾ kras.

(KONEC.)

ZVONIMIR:

K DOMU.

Solnčne gorice tam v dalji
k domu me vabijo,
one, le one mladosti
moje ne zabijo.

K njim neutešno mi srce
v žalosti hrepeni,
daleč od krajev bolesti,
da osuše se oči.

Mačeha mi je tujina,
trda in brez srca, —
dajte, ah, zopet živeti
srečno mi s svojci doma!

ZVONIMIR:

MED ŠUMOM ŽIVLJENJA ...

Zvonite, zvonite, zvonovi, —
ah, meni je v srcu težkó,
brez nade potujem po svetu
in solza rosi mi okó.

Zagrebli so mlade mi dneve
in trnje trosili na pot,
brez srca pehnili od sebe
v vrtinec trpljenja in zmot.

In hodil sem trudnih korakov,
s solzami v brezdanjih očeh,
in zrl zadovoljnost sem v licih
in srečal veselje in smeh.

Med šumom življenja sem taval
brez nade, osamljen in tih,
v nemirnih se prsih rodil mi
za vzdihom obupen je vzdih.

Objela je trudnost mi dušo
in solze zalile okó, —
zvonite, zvonite, zvonovi,
ah, meni je v srcu težkó ...

FR. ŠTINGL:

FRANTIŠEK SUŠIL.

ČEŠKEMU BUDITELJU, DUHOVNIKU, PESNIKU IN UČENJAKU K STOLETNICI.

(KONEC.)

Iz vse Sušilove delavnosti veje dvojni duh —: duh verski in rodoljubni, in sicer takó, da je težko določiti, kje se je Sušil trudil več koristiti cerkvi ali domovini. Le-ta nerazdružni značaj svojega dela je Sušil sam naznačil z verzi:

Dvé kráske¹⁾ spanilých²⁾ duše mé ovládnulo stánek³⁾,
zemská jedna, druhá z výšiny pošla⁴⁾ nebes.
Církev i vlast⁵⁾ — ty v mojích milují⁶⁾ sestersky se nádrech,⁷⁾
každá⁸⁾ půl, každá má moje srdce celé. —

Kakor so skoraj vsi odlični češki buditelji začeli svojo pisateljsko delavnost s pesmimi, n. pr. Jungmann, Šafařík, Palacký i. dr., tako je tudi Sušil vstopil na slovstveno polje najprej s pesmimi. L. 1824. je izdal svoje prve pesniške poizkuse in odtistihmal je ostal pesništvu zvest celo svoje življenje. Njegova duša je bila kakor eolska harpa, iz katere je vsak pihljaj vetrčka izvabljal zvoke mirne in prijetne, včasih pa tudi stroge in osorne. Sušil je živel v sredi burne, prevratne dóbe, radoval se je vsakega narodnega uspeha, ali težko je prenašal mlačnost in sovraštvo do vere, ki sta se že takrat pogostoma pokazovali v družbi. Vse ideje, ki so nastopale v narodu, je spoznaval in čutil, in odmevale so mu v spevih in gnevih, kakor bi mogli imenovati vse njegove pesmi.

Sušil je izdal tri pesniške zbirke: „Básně“, „Růže a trní“ (1851). Po njegovi smrti je izšla še ena zbirka z naslovom „Básně nové“ v dveh zvezkih. Prva zbirka obsega

148 pesmi rodoljubno-verskih, legend in premišljevalnih pesni. Zlasti lepe so pesmi o sv. Cirilu in Metodu, o Hostýnu in Velehradu. Druga zbirka „Růže a trní“ obsega 54 pesmi in 209 sonetov. Soneti karajo napake tedanjega časa. Pesnik opominja in svari pred tistimi, ki pod krinko ljubezni do naroda razširjajo nevero. V zbirki se zrcali jasna podoba sodobnega življenja in duševnega boja. Sušil je bil prepričan, da more češki narod le v veri in krščanskem življenju doseči sreče in blagostanja, zato v njegovih sonetih nahajamo toliko pravične jeze do lahkomišelnih in skrivnih nevercev.

Sušil ni bil izmed najodličnejših pesnikov — sam si je bil tega svest — ali napisal je pesmi, zlasti sonete, ki se smejo častno postaviti poleg sličnih proizvodov Čelakovskega in Kollára. Najbolj so kritikom na potu neologizmi in pa verski značaj pesni, katerega moderni čas ne more trpeti. Sušil je pisal v pesmih nekak dnevnik svojega dušnega življenja, in raditega so njegove pesmi dragocen zaklad, zrcalo svete in velike njegove duše.

Sicer pa težišče Sušilove delavnosti in njegovih zaslug ne leži v pesništvu, ampak drugod. Sušil je bil strokovnjak v bogoslovni vedi in kot tak je izdal češki prevod in razlago „Sv. pisma nove zaveze“. To je prva češka razlaga „Sv. pisma“ in morda najiminitnejša med vsemi slovanskimi; kajti Sušil je pri prevajanju in razlaganju „Svetega pisma“ rabil kot pripomočke 18 raznih prevodov „Sv. pisma“; v sobi je imel vse češke prevode, ruski, poljski, jugoslovanske in prevod staroslovenski. Delo je izšlo v osmih velikih zvezkih; l. 1863. so izšli štirje zvezki, ostali po smrti Sušilovi.

1) Lepotic. — 2) Lepih. — 3) Stanišče.
4) Prišla. — 5) Domovina. — 6) Ljubijo.
7) Prsuh. — 8) Vsaka.

V dōbi prerojenja češkega naroda, pred l. 1820., so češki buditelji združili vse svoje moči, da bi češki jezik in narodno zavest prebudili; vsi rodoljubi so složno delovali: lajiki in duhovniki, katoličani in protestantje. Poleg pesništva so najbolj negovali zgodovino in jezikoslovje. Za druge znanstvene stroke je v ti dōbi nedostajalo dušnih moči, ker je bilo premalo delavcev in gmotnih sil; znanstveno slovstvo ni našlo bravcev in kupovavcev in je prinašalo svojim gojiteljem samo slavo in čast, sicer pa gmotno škodo. Šele po l. 1820. so se te razmere izpremenile; polagoma se je tudi v drugih znanstvenih strokah začelo veselo gibanje. Ker je duhovščina delovala z drugimi buditelji v vseh strokah češkega slovstva, je zanemarjala svojo lastno stroko. Kar se je v tem pogledu storilo, je imelo poljuden značaj, pred znanstveno kritiko pa ne velike vrednosti. Dasi je bil Sušil tudi drugače delaven, je smatral za svojo učiteljsko dolžnost znanstveno delovati tudi v bogoslovni stroki. Več kakor petindvajset let je prevajal in razlagal „Sv. pismo“, in delo se mu je izvrstno posrečilo. Razlaga je pisana za bogoslovce in tudi za druge omikance, in kakor Sušil sam izrecno omenja, je pisana ne le s pametjo, ampak tudi s srcem. Sušil piše pesniku Vinařickemu: „Sv. pismo‘ mi je drago, sveto in nad vse prijetno . . . Ne enkrat sem se pri tem delu solzil od nebeškega veselja . . .“ Sušilova prestava in razlaga je v resnici za Čehe epohalnega pomena; kot dober poznavavec vseh slovanskih in drugih kulturnih jezikov je obogatil s svojim delom zaklad češkega jezika leksikalno in frazeološko.

Drugo bogoslovno delo Sušilovo so „Spisy svatých Otců apoštolských“. Ta prevod je Sušil pripravljaj za tisk že kot kaplan v Olbramovicah. S tretjim svojim bogoslovnim delom „Překlad církevních hymnů“ (1846) je hotel Sušil povzdigniti cerkveno petje. Prevodi nekaterih cerkvenih hvalospevov se že nahajajo v molitvenikih in spevnikih, a drugi se niso dovolj med ljudstvom vkoreninili, ker so nekateri ljud-

stvu nerazumljivi zaradi raznih besedi historičnega značaja.

Monumentalno delo celega Sušilovega življenja so zbirke narodnih pesmi moravskih z napevi.

Zbirke čeških narodnih pesmi so zelo vplivale na prerojenje in razvoj češkega pesništva. Velika pozornost, katero je zbudila l. 1814. Vukova zbirka narodnih pesmi srbskih, je nagnila tudi nekatere češke rodoljube, da so začeli nabirati domače narodne pesmi. V Čehih sta jih zbirala František Lad. Čelakovský in Josef Vlastimil Kamarýt. Čelakovský je že l. 1822. izdal prvi del zbirke z naslovom: „Slovanské národní písně.“ Nadaljujoč to zbirko je hotel Čelakovský izdati tudi jugoslovanske pesni; zaradi moravskih se je pa obrnil na Sušila. Sušil je l. 1824. spoznal korist take zbirke in je od te dōbe v prostem času nabiral narodno blago. Izpočetka je nabiral le v svoji najbližji okolici. Ko je pa l. 1837. postal profesor v Brnu, in je torej ob počitnicah imel dovolj prostega časa, je nabiral češke narodne pesmi v bolj oddaljenih krajih; prepotoval je v ta namen opavsko, tešinsko in vse slovanske naselbine v severni Avstriji. Obiskal je najbolj stranske vasice, vabil je ljudstvo v gostilne, v šole in kamor je le mogel, plačal pevce in bil hvaležen za vsako podporo. Povsod seveda ga niso razumeli, in se mu včasih posmehovali, a Sušil je bil vztrajen. Nabral je 1923 narodnih pesmi z napevi. Koliko truda, koliko žrtev ga je to delo stalo! Tega Sušil nikoli ni omenil, a zato ga je tembolj veselilo, kadar je kak strokovnjak pohvalil njegove zbirke narodnih pesni. Neizmerno je bilo na primer njegovo veselje, ko je v mogunškem glasbenem listu čital oceno svoje zbirke, kjer je tedanji najimenitnejši kritik glasbeni strokovnjak Chrysander napisal, da v narodnih pesmih moravskih nahaja toliko lepote, miline in bistroumnosti, da je skoro težko verjeti, da bi prosto ljudstvo moglo zložiti toliko nežnih in vznesenih umotvorov.

* * *

Sedaj bi mogel narisati še sijajno podobo Sušilovega vpliva na prebujenje narodnega življenja sploh in pa duhovščine posebej. A mislim, da zadoščajo v tem pogledu beseda življenjepisca Sušilovega M. Procházke, ki se glasé: „Vobče se more reči, da je bil vpliv Sušilov na duhovščino in po njej na vse katoliško ljudstvo mo-

ravsko, četudi je bilo delovanje Sušilovo tiho in skromno, tako izreden, da je v tridesetih letih izpremenil celo obličje Moravskega, vtisnivši mu poglavitni črti: „Ljubezzen do cerkve in do domovine.“ Sušil torej zasluži po vsej pravici, da ga hvaležni češki narod čisla in časti med svojimi najboljšimi sinovi.

ANTON MEDVED:

VEM, ČUTIM ...

1.

Usoda, imenuj mi ono silo,
ki me peha v prezgodnji groba hlad!
Tako je tožno-temno zemlje krilo,
in jaz bi živel rad na veke mlad. —

Zamaknjen gledam zlatih zvezd svetilo.
Mar pridem kdaj nad zvezde v lepi grad,
kjer zvodeni jezikov ljudskih jad,
kjer mine ž njim trpljenje vse nemilo?

Molčiš, usoda? Kdo si, kje si? Molči!
Kesanja kladivo, ti trdo tolči,
da se odvijte kvišku rob zavesi!

Potopi se mi duh v spoznanja žolči,
na vrbo roka liro mi obesi! ...
Vem, čutim, kdo si Ti, ki si in kje si.

2.

Vem, čutim, kje si Ti, ki si in kje si.
Zdaj volje močne mi nadeneš šlem,
da gledam brez strahu v obraz ljudem,
da se mi v trudih roka ne pobesi.

A, ko napuh mi s sladkimi slovesi
odmakne Tebe, padem, kdaj ne vem,
in svet se roga in jaz plakam nem
v samotni sobi ali temnem lesi.

Samo trenutek slaja izven Tebe
rodi stotero grenkih, žalih dni;
en zel korak lahko na vek zagrebe

do sreče zaigrane vse sledi.
Usode trde ne pozna moči,
kdor išče Tebe, Bog, da najde — sebe.

